

[Socialministeren]

Lovforslaget indeholder tillige en ret for kommunerne til, mod fuld betaling fra modtageren, at yde hjemmehjælp, som ligger ud over den hjemmehjælp, der i øvrigt er tildelt og modtaget.

Ret til frit valg gives til personer, der af kommunalbestyrelsen er tildelt varig hjemmehjælp til husligt arbejde og let personlig pleje.

Kommunalbestyrelsen foretager afgrænsningen mellem mere omfattende personlig pleje og let personlig pleje efter en konkret vurdering.

Tilskuddet udbetales af opholdskommunen i form af ydelsesbeviser. På ydelsesbeviset angives, hvilke typer af serviceydelser de kan anvendes til, og hvilken økonomisk værdi de har.

Værdien af et ydelsesbevis svarer til antallet af tildelte timer til bestemte funktioner gange kommunens pris pr. effektiv hjemmehjælpstime.

Ydelsesbeviset anvendes til betaling hos den leverandør, som hjemmehjælpsmodtageren vælger at efterspørge sin ydelse hos.

Overstiger vederlaget den korrigerede pris for en effektiv hjemmehjælpstime i opholdskommunen, dækkes differencen ved egenbetaling.

En kommunes vederlag for ydelse af hjemmehjælp til borgere i andre kommuner må ikke overstige de faktiske udgifter ved ydelsen.

Det foreslås, at socialministeren fastsætter nærmere regler om afgrænsning af let personlig pleje, udfærdigelse af ydelsesbeviser og fastsættelsen af den økonomiske værdi af ydelsesbeviserne.

Opholdskommunen fører tilsyn med hjemmehjælpen efter § 56 a, stk. 4, uanset valg af leverandør.

Kommunens opgørelse af udgifterne til en effektiv hjemmehjælpstime kan efter forslaget ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Med disse bemærkninger skal jeg indstille lovforslaget til Folketingets velvillige behandling.

Skriftlig redegørelse:

Redegørelse af 28/10 92 om friere valg af offentlig service.

(Redegørelse nr. R 4).

Finansministeren (Henning Dyremose):*Friere valg.*

1990'erne bliver et opgør med mange gamle forestillinger om, hvad der er muligt og ikke muligt. Begivenhederne på den internationale arena har overrasket os alle. Overalt ser vi, at restriktioner afskaffes, og markedsmekanismer tages i brug.

Også i Danmark – og i de fleste andre europæiske lande – går udviklingen stærkt. Liberaliseringer, som for få år siden var vanskelige at gennemføre, får nu bred politisk opbakning.

Et eksempel er holdningen til lukkeloven, hvor industriministeren har fremsat lovforslag, der som udgangspunkt afskaffer begrænsningen for butikernes åbningstid.

Også i den offentlige sektor slår forandringen igennem. I 1980'erne er den offentlige sektor blevet moderniseret. Decentralisering, rambestyring og incitamenter til økonomisk adfærd er indført. Hermed er den offentlige sektor blevet rustet til øget markedsorientering.

Regeringen ønsker at gå videre ad denne vej ved at give borgerne friere valg mellem flere forskellige offentlige og private producenter af serviceopgaver, der traditionelt har været varetaget af det offentlige.

Et friere valg af service vil indebære en række fordele:

- * Borgerne får lov at vælge og vælge fra. Borgernes tilfredshed med den offentlige service øges i kraft af, at der er valgmulighed.
- * Borgerne får de ydelser, de ønsker. Borgerne får mulighed for at tilpasse ydelsen til netop deres behov.
- * Borgerne får bedre og billigere offentlig service. Konkurrencen mellem de offentlige institutioner og mellem disse og private øges og medfører stigende produktivitet og effektivitet.

Forslagene.

Regeringen fremsætter i denne samling en række forslag, hvis gennemførelse vil give borgerne et friere valg til de væsentligste offentlige serviceydelser. Lovforslagene vil blive udformet, så det friere valg ikke fører til en belastning af de offentlige budgetter.

Det drejer sig om forslag om:

- * friere valg af dagpasningstilbud for børn
- * adgang til indførelse af tilskud til børnefamilier i stedet for til institutioner

[Finansministeren]

- * friere valg for hjemmehjælp
- * friere valg af sygehuse
- * friere valg af gymnasier
- * friere valg af folkeskole
- * friere valg af skolefritidsordninger

Udgangssituationen.

Til de statslige serviceydelser er der i vidt omfang frit valg for borgerne. Man kan uden hensyn til bopæl vælge det universitet eller den højere læreanstalt, man søger. Det samme gælder for eksempel fornyelse af pas og kørekort. Der er heller ikke i loven regler for, hvilket AF-kontor en arbejdssøgende skal henvende sig til.

Kommunerne og amtskommunerne har ansvar for 2/3 af den offentlige sektor. Det drejer sig om områder som skoler, daginstitutioner, hospitaler, plejehjem og hjemmehjælp, som spiller en vigtig rolle i mange borgers dagligdag. En tilfredsstillende løsning af disse serviceopgaver har en indlysende betydning for borgernes velfærd.

Også på visse kommunale områder er der i dag frit valg uanset borgernes bopæl. Det gælder f.eks. folkeoplysning og biblioteker.

Borgerne kan imidlertid på mange andre områder ikke engang altid selv få lov at vælge mellem kommunens egne institutioner, når de har brug for en ydelse. Men det er kommunegrænserne, der oftest nævnes som uoverstigelige hindringer for, at borgerne selv kan bestemme, hvorfra de ønsker den kommunale service leveret. Det rammer såvel borgere, der af personlige grunde ønsker at benytte en anden kommunes serviceydelser, som borgere, der af forskellige grunde er blevet utilfreds med den service, deres egen kommune yder.

Af en undersøgelse, Finansministeriet har gennemført i september 1992 sammen med Gallupinstituttet, fremgår det, at mange borgere ønsker et friere valg.

Godt 4.000 borgere blev spurgt om deres erfaringer med og vurderinger af valgfrihed. Brugere, som ikke i dag har valgfrihed, blev spurgt, om de ville have valgt en anden mulighed for kommunal service, hvis de havde kunnet. 21 pct. svarede ja vedrørende hjemmehjælp, 19 pct. svarede ja om friere valg til sygehuse, og 19 pct. ville have valgt at få deres yngste barn passet på en anden måde, et andet sted eller af andre.

Undersøgelsen viser således, at indførelsen af friere valg imødekommer et væsentligt ønske i befolkningen.

Frivillighed eller lovgivning.

Der findes amter og kommuner, der i forvejen imødekommer borgernes ønsker om udenbys service. Men der findes også kommuner, hvor det ikke sker. Regeringen vil skabe en ret for borgerne til at vælge frit. Derfor må der indføres en pligt for amter og kommuner til at betale for ydelser, selv om de gives på tværs af kommune- og amtsgrænser. Og en sådan pligt kan ikke skabes ved en frivillig aftale. Den skabes kun ved lovgivning.

En borgers ret, som baseres på mellemkommunal aftale, er kun så klar som aftalens tekst. Og den falder væk, hvis aftalen opsiges. Regeringen ønsker, at borgerne skal have en ret, som de kan håndhæve ved hjælp af andre instanser. Det kan de ikke, hvis en frivillig aftale i et amt eller en kommune fortolkes på en måde, der kan indskrænke retten til friere valg.

Derfor kan regeringen ikke følge de kommunale ønsker om frivillighed. Og derfor er lovgivning nødvendig, selv om der findes en frivillig aftale på området.

Betalingsordninger.

Det har været udgangspunktet for de forskellige lovforslag, at den mellemkommunale takst, bopælskommunen skal betale for ydelser, bør svare til dens egen gennemsnitsudgift på området. På den måde undgås bedst, at friere valg fører til en opskruning af omkostningsniveauet.

De mellemkommunale betalinger forudsættes i øvrigt i mange tilfælde at tage form af gensidige clearingordninger, som er fleksible og administrativt enkle at håndtere.

Borgerne bør også have et økonomiske ansvar, når de søger en service, der ligger ud over, hvad de har bidraget til med skattebetalingen til deres egen kommune. Derfor er det ønskeligt, at der indføres en vis egenbetaling. Hermed opnås også en vis afprøvning af alvoren i borgerens valg.

Størrelsen af borgernes egenbetaling kan for eksempel fastsættes med udgangspunkt i forskellen mellem udgiften i den valgte kommune og bopælskommunen.

[Finansministeren]

Den allerede omtalte undersøgelse fra Finansministeriet viser, at der er mange borgere, der gerne vil betale for ekstra service. Man spurgte, om borgerne ville være villig til at betale ekstra, hvis de havde mulighed for at få en bedre service. 33 pct. svarede rent eller betinget ja vedrørende hjemmehjælp, 69 pct. når det gjaldt folkeskolen og 56 pct. på sygehusområdet. 59 pct. ville betale ekstra for børnepasning, hvis de kunne få længere åbningstid, mere personale eller bedre pasning.

Nogle styringsproblemer.

De fleste berørte områder er bevillingsstyrkede, således at kapacitetstilpasninger skal besluttes af de kommunale råd. Indførelsen af friere valg for borgerne vil derfor ikke automatisk føre til udgiftsvækst, hvis kommunalbestyrelserne ikke bevilger det.

En nærliggende måde at undgå udgiftsvækst på er at omlægge bevillingsstyringen efter en normbudgetteringsmetode, den såkaldte taxametermodel. Institutioner, der yder en god og kundevenlig service, kan vel tænkes at søge om at få bevilling til at udvide, mens andre må indskrænke og i yderste konsekvens lukke. Taxameterstyring kan sikre, at det kan ske uden merudgifter.

Konkurrencen vil synliggøre de ikke helt kundevenlige institutioner på et tidligere tidspunkt, så disse får mulighed for at forbedre deres service, så de undgår lukning. Alle vil vinde herved. Det bliver derfor en af de vigtigste udfordringer for de kommunale myndigheder at sikre, at tilpasningen i størst muligt omfang kommer til at ske ved, at servicen forbedres inden for de givne budgetrammer, hvis søgemønstrene viser, at borgerne ikke er tilfredse.

Friere valg kan i nogle tilfælde føre til en udjævning af ventelisterne, så de lange ventelister kan undgås. Hvis borgerne søger væk på grund af relativt lange ventetider efter forslagernes gennemførelse, vil det endvidere føre til kommunale omprioriteringer, så indsatsen styrkes og kommunen undgår at betale andre for ydelser til dens borgere.

Det foreslås ikke, at borgeren altid får en automatisk ret til ydelsen. På de serviceområder, hvor efterspørgslen er vokset, så der er opstået ventelister, kan det frie valg ikke omfatte en ophævelse af den kommunale visitation. Friere valg betyder derfor, at hvis borgeren i disse til-

fælde ønsker at fravælge kommunen, vil den skulle udstede et ydelsesbevis, som giver borgeren ret til ydelsen ved en institution efter eget valg. Det vigtige ved ydelsesbeviser er, at man fastholder den kommunale visitation til ydelsen.

Friere valg af dagtilbud for børn.

Ønsket om at kunne benytte et dagtilbud fra en anden kommune kommer især frem i forbindelse med flytning, når en af forældrene har arbejde i en anden kommune, eller når bopælen ligger tæt på kommunegrænsen. Disse forældre kan sikres en bedre daglig tilværelse efter indførelsen af et friere valg.

Men hertil kommer, at hvis forældre i dag er utilfredse med et dagtilbud, er de i det væsentlige henvist til at klage til det personale, der passer deres barn, eller til kommunalbestyrelsen. Indførelsen af friere valg vil give forældrene en ny mulighed for at reagere på service, der ikke lever op til deres ønsker.

Hvis pladsen i en anden kommune eller i den private ordning er dyrere end bopælskommunens udgift, foreslås forældrebetalingen forhøjet med et beløb, der svarer til forskellen mellem bruttoudgiften pr. plads i den anden kommune og bruttoudgiften i forældrenes egen bopælskommune.

Der stilles tre forslag til sikring af friere valg for forældre:

For det første skal forældre have ret til selv at vælge institution, også på tværs af kommunegrænser, når de af bopælskommunen er visiteret til en plads.

For det andet skal forældre kunne vælge at oprette en privat ordning og således ikke længere være afhængig af kommunens velvilje over for puljeordninger. Forslagets gennemførelse betyder, at forældre, der allerede har deres børn optaget i en daginstitution/dagleje, kan gå sammen og oprette en privat ordning med et kommunalt tilskud. Friere valg kan betyde, at forældrene foretrækker mindre ressourcekrævende løsninger, således at der på den måde kan opnås besparelser.

Det forudsættes, at bopælskommunerne fastholdes på deres ansvar efter bilstandslovens regler. Det betyder, at institutioner og private ordninger fortsat skal kunne modtage børn med særlige behov, f.eks. børn med handicap, og modtage de bevillinger, der er nødvendige hertil.

[Finansministeren]

For det tredje skal kommuner, der måtte ønske det, gives adgang til at give alle forældre, der ikke benytter et offentligt dagtilbud, et tilskud, som de kan vælge at bruge til privat børnepassning, eventuelt ved selv at passe børnene.

Friere valg af hjemmehjælp.

Ældre, der i dag ønsker hjemmehjælp udført af andre, har ikke ret til frit at vælge en privat eller en anden kommunes service i stedet.

Det ville give den enkelte modtager af hjemmehjælp mulighed for større indflydelse og tilskynde kommunerne til i højere grad at lytte til kundernes personlige ønsker, hvis borgerne kunne få adgang til alternativer til den kommunale ordning.

Regeringen fremsætter derfor forslag om at give borgeren ret til frit at vælge, hvilken leverandør – privat eller offentlig – der skal udføre hjemmehjælpsopgaven. Forslaget vil være afgrænset til de tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen udelukkende har tildelt de pågældende varig hjemmehjælp i form af praktisk bistand til husligt arbejde og let personlig pleje.

Friere valg forudsætter, at kommunerne udsteder et ydelsesbevis svarende til udgiften til det antal månedlige timer, personens behov ved visitationen er opgjort til. Ydelsesbeviset vil tjene som afregning til den leverandør, som hjemmehjælpsmodtageren vælger, og leverandøren kan få ydelsesbeviset indløst hos kommunen til den fastsatte pris.

Med forslaget gives der mulighed for, at alle personer, der i øvrigt modtager hjemmehjælp, mod fuld betaling kan få supplerende hjemmehjælp hos kommunen, såfremt den pågældende kommune ønsker at levere denne hjælp.

Forslagets gennemførelse vil have to virkninger. Det vil først og fremmest betyde, at borgerne vil få udført hjemmehjælpen i overensstemmelse med deres ønsker. Det vil endvidere betyde, at der vil være større opmærksomhed om at udføre opgaverne i størst mulig overensstemmelse med modtagerens behov og ønsker.

Friere valg af sygehus.

Efter den gældende sygehuslov skal amtskommunerne samt Københavns og Frederiksberg kommuner sikre borgerne et tilbud om gratis sygehusbehandling.

Ikkeakut behandling ved en anden amtskommunes sygehusvæsen samt på Rigshospitalet er som hovedregel betinget af en henvisning fra bopælskommunens sygehusvæsen. Ved akut behandling bliver patienterne dog indlagt på det nærmeste sygehus, uanset om det er i bopælsamt eller opholdsamt.

Der er med virkning fra den 1. oktober indgået en aftale mellem alle sygehusmyndigheder om indførelse af frit sygehusvalg til basisydelser på tværs af amtsgrænser.

Det er regeringens vurdering, at det på trods af den frivillige aftale er nødvendigt at lovgive på området, og regeringen har derfor fremsat forslag om lovfæstelse af et friere sygehusvalg med ikrafttræden den 1. januar 1993. Der er udover at sikre retten til friere valg i alle tilfælde to grunde til, at regeringen fremsætter lovforslag.

For det første skal lovforslaget bidrage til løsningen af de problemer, der opstår i samarbejdet mellem amtskommunerne og henholdsvis de foreningsejede sygehuse og Rigshospitalet. Ingen af dem er omfattet af sygehuskommunernes frivillige aftale. For det andet omfatter regeringens forslag også friere valg ved behandlingen af specialiserede ydelser, når patienten efter en lægelig vurdering har behov for hjælp.

Friere valg af gymnasium.

Det fremgår af gymnasieloven og hf-loven, at der er frit skolevalg for borgerne på gymnasie- og hf-området, og bopælsamtet betaler, hvis eleverne vælger skole/kursus på tværs af amtsgrænserne. Udgangspunktet er endvidere, hvad angår undervisningsamtet, at hvis der er plads, skal alle egnede elever optages på deres primære ønske.

Amtskommunen skal ud fra de bygningsmæssige forhold hvert år fastsætte den enkelte skoles kapacitet og fastlægge en klassekvotient, som så vidt muligt skal fastholdes ved fordelingen af elever.

Regeringen fremsætter lovforslag, som indebærer, at det for fremtiden er skolebestyrelsen, der ud fra bygningsmæssige hensyn afgør, hvor mange elever der kan optages på den enkelte skole jf. det frie optag, der i forvejen findes på erhvervsskolerne. De fordelingsudvalg, som efter de gældende regler skal fordele alle ansøgere til henholdsvis gymnasiet og hf inden

[Finansministeren]

for en amtskommune, kan afskaffes. Det foreslås, at det bliver rektor på den enkelte gymnasieskole eller kursus, der afgør, hvilke ansøgere der optages; og rektor ved den skole, som eleven primært søger, får ansvaret for, at eleven optages ved en skole, hvis elevens egne ønsker ikke kan opfyldes.

Samtidig får ansøgerne nu mulighed for at anføre tre – i stedet for som nu to – ønsker om skole/kursus.

Friere valg af folkeskole.

Ved den seneste ændring af folkeskoleloven fik forældrene ret til at få et barn optaget i en anden skole inden for kommunen, såfremt denne skole accepterede og det ikke gav merudgifter for kommunen. Der blev ikke i loven indsat bestemmelser, som forpligter kommunerne til frit skolevalg på tværs af kommunegrænser.

Der er kommuner, som har indgået aftaler med hinanden f.eks. om, at bopælskommunen dækker undervisningskommunens udgifter, hvis barnet rent faktisk bor tættere på undervisningskommunens skole.

Der er imidlertid også kommuner, som ikke optager børn fra andre kommuner, og som ikke dækker udgifter for børn optaget i andre kommuner.

Regeringen fremsætter derfor forslag om, at forældre får krav på at få deres barn optaget i en anden skole end distriktsskolen, hvad enten denne ligger i bopælskommunen eller i en anden kommune, blot den ønskede skole erklærer sig villig til at optage barnet. Bopælskommunen får pligt til at betale til skolekommunen for børn, der er optaget i en skole uden for bopælskommunen.

Ud fra hensynet til, at der bør være en vis egenbetaling for valg til anden skole, vil det blive fastholdt, at der ikke ydes befordringstilskud til børn, der søger en anden skole end distriktsskolen.

Den valgte skole skal være villig til at optage barnet og er ikke forpligtet til at udvide kapaciteten. En kommune kan således ikke være forpligtet til at oprette nye klasser.

Friere valg af skolefritidsordning.

Det fremgår af folkeskoleloven, at kommunen kan tilbyde børn optagelse i en skolefritidsordning.

Mange borgere har ønsker om frit valg af skolefritidsordninger. Det er tilfældet for børn, som er optaget på en anden folkeskole i kommunen, eller børn, som går på en privat skole enten et andet sted i kommunen eller i en anden kommune.

Regeringen fremsætter derfor forslag om frit valg efter samme principper, som det bliver foreslået for folkeskolen.

Forslaget indebærer, at bopælskommunen får pligt til at betale – svarende til hjemkommunens gennemsnitlige udgifter – til andre kommuner for børn, der er optaget i en skolefritidsordning uden for bopælskommunen.

Der er i forvejen indført forældrebetaling i forbindelse med optagelse i skolefritidsordning. Hvis forældrene vælger en skolefritidsordning i en anden kommune end bopælskommunen, vil det kunne medføre større forældrebetaling end forældrebetalingen fra kommunens egne borgere.

Friere valg og det kommunale selvstyre.

Indførelsen af borgernes friere valg vedrørende kommunal service rejser sammen med decentraliseringen af opgaverne nogle spørgsmål om kommunernes rolle i fremtiden. Det er derfor aftalt med Kommunernes Landsforbund, at der skal igangsættes et fælles udvalgsarbejde, der skal belyse kommunalbestyrelsens planlæggende, koordinerende og styrende opgaver i en kommunal sektor med større decentralisering og friere forbrugsvalg.

Dette udvalg skal endvidere belyse udgiftsområder på det kommunale område, der navnlig egner sig til udbud.

Endelig skal dette fælles udvalg drøfte metoder til at videreudvikle decentraliseringen i den kommunale sektor, herunder mulighederne for at give borgerne større valgfrihed.

Meddelelser fra formanden:**Anden næstformand (Ivar Hansen):**

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Markedsudvalget (28/10 92):

Udtræder: Elisabeth Arnold (RV)

Ny stedf.: Marianne Jøved (RV)

[Anden næstformand]

Retsudvalget (28/10 92):

Udtræder: Ingrid Rasmussen (S)

Nyt medl.: Erling Christensen (S)

Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag
den 3. november 1992 kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til
den dagsorden, der er opslået i salen.

Med hensyn til de øvrige møder i den kom-
mende uge skal jeg henvise til den omdelte
ugeplan.

Mødet hævet kl. 17.14
